

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Helyben:

1 óra 60 fillér.
3 óra 1.80 fill.

Vidéken:

1 óra 1 kor. 20 fillér.

KOLOZSVÁRI UJSÁG

FÜGGETLEN POLITIKAI NAPILAP.

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Deák Ferencz-u. 18. sz.,
hová minden levelezés
és egyéb küldemény
czimzendő.
Telefon-sz. 261.

Lapzárás: este 10 órakor.

Felelős szerkesztő: Schabert József.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Legyen sötétség.

Budapest, decz. 14.

Aurópa szekerébe két kézzel kapaszkodik Rudnay Béla főkapitány és a hány egyenruhás legénye van: mind huzza visszafelé a löcsöt. Nem szabad a napnak feljönnie, nem szabad világosságnak lennie. A munkásképző-tanfolyamokat rendőri felügyelet alá helyezi és ha sikerül a terve a főkapitány urnak: ezentul csak azt szabad a tanfolyamokon előadni, a mi a rendőrségnek tetszik.

Fölséges dolog: a tudomány és a prosztituczió egy kategóriában. Az előadó uraknak ki kell váltaniuk az engedélyt, hogy szemmel tarthassa őket a rendőrség. A ki állandóan tanít: az éves engedélyt fog kapni, a ki csak néhány napján tart ismeretterjesztő felolvasásokat a munkásoknak — mint jó magam is — annak ideglenes dukál, míg a jó családból való egyetemi professzorok valószínűleg egészségi lapot kapnak. Hiába, csak nincs szebb dolog a világon a rendnél. Ordo est anima rerum: rend az országok amásza és talpköve.

Máris nyiladozik előttem a jövő idők nagy szerű képe. A katedrák mellett ott fog ülni a rendőri kiküldött és feszült figyelemmel fogja hallgatni az előadásokat: nem mond-e a tanító olyat, a mi a fennálló társadalmi rend szempontjából kifogásolható? Ha például azt találja mondani, hogy az ünnepnap tiornyázás és a hétköznapi pálinkázás helyett inkább okos könyvekre vagy előadásokra fordítsa a munkás az idejét és a pénzét: ez a fennálló társadalmi rend szempontjából alaposan kifogásolható. Gróf Károlyi Sándornak ugyan is csak azért nem kell ötször annyi adót fizetnie, mint a mennyit fizet, mert vannak emberek, a

kik pálinkát zabálnak és minden korty után fogyasztási adót fizetnek. Ha azt fogják előadni, hogy az emberi szervezet részei és sejtjei egyformák királynál és koldusnál is, ez szintén nem lesz megtűrhető a társadalmi rend szempontjából, mert mindjárt holmi egyéb egyenlőségek követelésére is izgatja a hallgatóságot. A fennálló társadalmi rendbe ütközik a fizika, a geológia, a história, a szociológia és minden egyéb tudomány őszinte és igaz szellemben való terjesztése is, mert mind csak arra szolgál, hogy a jogtalan proletár nép szeméit fölnyissa. Holott a nyárspolgári béke és a nyugalom az egész hadsereg és az egész rendőrség fegyveres erejével is csak addig tartható fenn, a míg a milliók szeméin hályog van, hogy ne lássa azt a borzasztó helyzetet, a melyben fetreng. Mihelyt a tudományok tudója lesz és tisztán látja a dolgokat a tömeg: abban a pillanatban lóttekafennállótársadalmi rendnek. Valóban, nem bolond a vármegye és a főkapitány ur, a ki élő megtestesülése a létező viszonyok görcsös őrizetének, nagyon is tudja, hogy mit csinál, a mikor rendőri felügyelet alá akarja helyezni a munkásképző tanfolyamokat és társadalom tudományi társaságot, ezt a szó legszorosabb és legigazabb értelmében vett közoktatást.

Ha valaki még eddig nem tudta volna, most már láthatja, hogy nem egészen véletlen dolog, ha az olyan államokban, a melyek mind e mainapig nem tudtak kivácsolódni a középkori feudalizmusból, ha az ilyen államokban abban a gyalázatos helyzetben van a közoktatás ügye, mint a milyenben van például a mi diós és szép hazánkban. Az elemi oktatás

korszakából analfabétaként kerül ki a népesség jó fele, a másik fele pedig a legkezdetlegesebb betűvetés gyarló tudásával meg a katekizmus egynehány dogmájával, a melynek annyi köze nincs az igazi valláserkölcshöz, hogy majdnem az ellentéte annak. És azután vége a tanulásnak és vége a tanításnak! Az igazi tudományoknak minden szépsége, minden jósága, vigasztalása, ereje, fölséges dicsősége fölnyithatatlan kapukkal és torlásokkal van elzárva a tömeg elől, azokból egy sugár sem hatolhat be a szegénység sötétjébe. És ez nem véletlenség, hanem öntudatos megfontolás. Az osztályállam aklaiba csak a tudatlan csöcselék lehet a hatalmon levők szabad kényére terelni, mint a birkát. A tudomány öntudatot kölcsönöz a lelkeknek és ha az ökök erejének tudatában volna, tiz ember se foghatna az ökéje elé egy ökröt, holott ma tiz ökröt is könnyen járomba fog egy ember.

Ezt az arányt csak a tudatlanság biztosíthatja és a kiknek ez az arány gazdagságot, jólétet, kényelmet, hat, pompát, dicsőséget és minden földi gyönyörűséget biztosít; a hatalom birkosai a legtermészetesebb önvédelmet fejtik ki a mikor a tudomány és a tanítás ellen küldik az ő szolgálataukban álló rendőrséget. Rudnay Béla rubeleavatozása a munkásképző tanfolyamokba oly magától értetődő természetes dolog, hogy rendelet, a melyet tanfolyamok rendezéséhez intézett, minden gondolkodó ember előre, a tyeréről leolvashatta volna.

De van ezzel szemben még egy magától értetődő, természetes dolog. Hogy semmiféle erőhatom és erőszak nem fogj utját állhatni a tudományok terjedésének és terjedésé-

nek. Megmondhatott, hogy a világosságot nem lehet véka alá rejteni. A főkapitány ur és a kit ő szolgál, az osztályállam hiába állja el az ajtókat és ablakokat fegyveres erővel: a napkeltét nem képes megakadályozni. Pedig a keleti égbolton dereng a virradat. Ha semmi egyéb jel nem mutatna erre: elárulja ezt a sötétség madarainak ideges nyugtalansága és féltő szűkülése.

Dr. Kadosa Marczel.

**** A vita vége.** Minden vára-
kozás ellenére az indemnitási
vita tegnap hirtelen befejezést
nyert: az ellenzék leszerelte az
akciót. Mai kommunikéjében
ezt azzal indokolja, hogy „elha-
tározása az volt: semmi körülmények között nem hozni exlex
állapotba az országot”. Ennél
furesább indokolást még alig ol-
vastunk eddig; egyszerűbben
szólva ez annyit jelent: agyon
akartuk ütni, de nem nagyon.
Ha nem akartak exlexet, akkor
minek obstruáltak? — ha pe-
dig obstruáltak, akkor még-
is csak akarniuk kellett? Mi a
manónak beszéltek akkor 6 hé-
ten át? Nem gondolják, hogy
ok nélkül költeni az ország pénz-
ét ennyi időn át nem egészen
korrekt dolog? Vagy akkor mért
nem mondják meg az igazat,
miért kimélik Széll Kálmánt?
Mondják meg nyíltan: állást
foglaltunk a katonai javaslatok
ellen; azokat Széll egyelőre visz-
szavonta — mi győztünk, elér-
tük, amit akartunk, tehát be-
szüntettük az obstrukciót. Mi-
ért nem mondták ezt, mért be-
szélnek — tarkaságokat?

A „Friss Ujság” sajtópöre.

— Saját tudósítónktól. —

Kolozsvár, decz. 14.

Tegnap reggel 8 órára tüzte ki a kolozsvári kir. törvényszék a Barta Miklós által Halász Lajos nagyváradai szerkesztő ellen, sajtó útján elkövetett becsület-sértés és rágalmozás miatt indított per tárgyalását.

A sértést, Halász Lajos, a Nagyváradon nyomtatott, Kolozsvárt megjelent Kolozsvári (Erdélyi) Friss Ujság című lapban követte el, a lap 1900. november 6 számában.

Az inkriminált közlemény többek közt a következőket tartalmazza:

„Azt hittem, hogy a szeméremtelenségnek is van határa. De nincs. Legalább Bartha Miklósnál nincs. Sen-

kit le nem hórtdak kapezabetyárnak (lásd „M. Sz.“ anynyiszor és Bartha ur a füle bótját sem mozdította meg. Nem kért elégtételt. A párbajtól félt, mert gyávanak született, a sajtóbíróságtól pedig azért, mert volt oka félni. Bartha Miklós és a tisztesség? Tűz és víz.“

E miatt Bartha Miklós megindította Halász Lajos ellen becsületsértés és rágalmozás miatt a pert. Két ízben volt már ez ügy tárgyalásra kitűzve. E tárgyalásokról a vádlott különböző okok miatt elmaradt.

Tegnapra ismét tárgyalást tűzött ki a kolozsvári kir. törvényszék. Vádlottat és védőjét megidéztek.

Halász védője, Dézsy Géza kézhez vette ideje korán, nov. 24-én az idézést. Halász Lajos azonban csak 5 nappal ezelőtt vette át az ő czimére szóló meghívót. Ügyvédje utján kérte a tárgyalás elhalasztását azon a czímen, hogy az idő rövidsége miatt a védelemre nem készülhetett el. E kifogásnak azonban a kir. törvényszék nem adott helyet, hanem táviratilag értesítette a vádlottat, hogy ha nem jelenik meg, előtöglják vezetni.

A tárgyaláson megjelent Bartha Miklós képviselő védője dr. Visontay Soma fővárosi ügyvéd.

A bíróság így alakult meg: Elnök Bodor László kir. táblai bíró. Birák; Bokor Károly, Hofbauer János. Jegyző: Kazinczy Béla.

Az ügyészség képviselőiben megjelent Dorgó Albert alügyész.

Elnök a tárgyalást megnyitván, konstatálta, hogy sem a vádlott, sem védője nem jelent meg. Felhívja ennél fogva a panaszost indítvány tételre.

Dr. Visontay Soma kéri a vádlott ellen a törvényben előirt eljárást alkalmazni. A becsületsértés és rágalmozást még 1900-ban követte el Halász. Ez idő óta különböző czimek és ürügyek alatt huzza halasztja a dolgot a vádlott. Kéri a vádlottat holnapra megidéztetni.

E perczben érkezett a bírósághoz Dézsy Géza expresz levele. Ebben el mondja, hogy védenéze az utóbbi napokban

Nagy Szalontán képviselőjelölt volt. A téli hidegben több községet kellett, hogy beutazzon. A választás izgalmai kimerítették. E miatt egy óra délvidékre akar utazni pihenés czéljából. Kéri a tárgyalást 2 óra elhalasztani. Orvosi bizonyítványt is csatol. A bizonyítványt dr. Bodor Károly Biharmegyei tisz. fővárosa állította ki. E bizonyítvány szerint Halász Lajos ideges szivdobogásban és zsáiban szenved.

Dr. Visontay Soma, a panaszos képviselője a hallottak után is fenntartja indítványát. Kéri ennek értelmében a törvényes lépéseket megtenni.

A törvényszék határozatát az indítványra nézve Bodor László elnök hirdeti ki.

A kir. törvényszék sürgős táviratban megkereste a nagyváradi vizsgáló bírót, hogy Halász Lajos nagyváradi szerkesztőt haldéktalanul vizsgálta meg orvosilag.

Abban az esetben, ha az orvos konstatálja, hogy Halász egészsége veszélyeztetése nélkül szállítható, intézkedjék, hogy Halász hótfőn reggel 9 órára elővezetessék.

Abban az esetben, ha az elővezetés lehetősége orvosilag ki van zárva, az ez iránti orvosi véleményt a kolozsvári törvényszékkel még a mai nap folyamán táviratilag közölje.

Ezzel a tárgyalás véget ért.

Játékszenvedély.

Kolozsvár, decz. 14.

Társadalmi életünk még mindig magán viseli az ázsiai eredet bélyegét. Pompakedvelésben s a munkától való ösztönszerű, mély irtózásban egyedül állunk az európai népek között. Az elsők nem is tagadja senki; a másodikban nincs igazuk azoknak, akik a magyar földműves abnormis munkabinsára hivatkoznak. Az a munkabírás nagy, de csak rövid ideig tartó erőfeszítésre képesít; s valódi keleties önérettel követeli meg, hogy gyümölese az egész évre elég legyen. Állandó és kitartó munka, csekély, de állandó jövedelem kiküzdése nem magyar inyenek való. Kinyven, munka

nélkül, vagy ha már dolgozni muszáj, lehetőleg kevés munkával kényelmesen élni — ez a magyar ábránd.

Épen azért van, hogy sehol a játékszenvedély és főképen a hazárdjáték iránti vonzalom annyira kifejlődve nincs, mint nálunk. Hogy egy kissé köznapi példára hivatkozzak; a kalabriászt, míg nem sikerült hazárdjátékká teljesíteni, az ördög sem játszotta imádott hazánkban; ellentét. a nemzeti csöndes sehol oly óriási összegekben nem folyt, mint nálunk. Ha kereskedelmünk anynyi pénzt forgatna, mint amennyi a helvét hősök kezén megfordul, mi lennénk a leggazdagabb ország. Hja, de a kereskedelem állandó, kitartó munkát, a kis haszonért, nagy erőfeszítést kíván és pedig állandóan; ezt pedig magyar gyomor nem veszi be. A lutri nálunk tartotta fenn magát legtovább és mikor eltörölték is, helyébe tették az osztályorsjátéknak czimzett pótkávé.

Sehol a játék oly nagy tiszteletben nem részesül, mint nálunk. Törvényeink oly enyhén bánnak el vele, mint egyedül csak másik szenvedélyünkkel, a párbajjal még. És minél magyarrabb egy vidék, annál mélyebbre és mélyebbre hatol ez a betegség. A Dunántúl láttam fiatal suhancokat, iskolagyerekeket krajczárokkal játszani a világ leghazárdabb játékát. amiről még eddig csak hallottam is — és a sarkon álló rendőrnek, az elhaladó iskolaszóki tagoknak de hogy jutott eszébe, hogy ez büntetendő cselekmény s hogy a pedagógiának alapos kifogásai vannak az ilyen mulatság ellen.

Óhajtjuk a pénzt mindannyian, de nem mint a munka gyümölcsét, hanem mint égből hulló meglepetést. Ezért van, hogy nálunk egzisztenciák mennek tönkre a játékasztalnál és nem mulik el löverseny-szezon öngyilkosságok és törvényeségi tárgyalások nélkül. És ahelyett, hogy a helyzetet javítanánk, rejtegetjük magunk előtt is nemzeti hibáinkat, lötenyészési érdekek és más hangzatos, de hazug jelszavak mögé.

HIREK.

Kolozsvár, decz. 14.

OLVASÓINK FIGYELMÉBE!

KONCZ BÉLA, lapunk jeles munkatársa új regényt irt

„A RADOZAI BOSZORKÁNYOK“

czim alatt,

melynek közlését a

napokban megkezdjük.

Eleve fölhívjuk olvasóink figyelmét ezen érdekesítő regényre.

— Az Egyetemi Kör közgyűlése.

Csekély számú tag jelenlétében nyitotta meg Benke Antal I. elnök a Kör közgyűlését, melynek főtárgya a szépirodalmi lap megindítása volt. A jegyzőkönyv hiteletése után Balogh László terjesztette elő erre vonatkozólag határozati javaslatát, mely szerint az Egyetemi Lapoktól különállóan, de azzal mégis bizonyos kapcsolatban szépirodalmi lap kiadását indítványozta. Szánthó Vitus némi eltéréssel pártolán szólt az indítványhoz, míg Bartók György határozottan állást foglalt a szépirodalmi lap eszméje ellen. Felszólalása Szánthó föltárat személyes ügyben felszólalásra indította; ezután Balogh és Bartók mondták el zárbeszédüket. Ezzel a vita anyaga kimerítve lévén, Benke elnök a szavazást elrendelte, Balogh indítványára névszerint. A szavazás folyamán Balogh indítványa két szóval elvetetett. A megüresedett állások betöltése volt még hátra; azután Benke elnök az ülést bezárta.

— Öreg honvédek segítése. A kolozsvári honvéd egylettől vettük az alábbi sorokat:

Bajtársaink száma évről-évre fogy, de testi erejük, egészségük is évről-évre apad. Mind többen szorulnak állandó segélyezésre. A budapesti menháza felvételért folyamodók legnagyobb részét helyhiánya miatt csak a reménységgel biztatják. Ki az öreg honvédeknek segélyt nyújt, nemcsak emberbaráti, hanem hazafiai kötelességet is teljesít. Ezért fordulunk a t. közönséghez, gyakran tapasztalt jóté-

TÁRCZA.

Mese a tanár urról.

A „Kolozsvári Ujság“ tárczája.

Irta: Zimánnyai Béla.

Nina, — a kit különben mindenki Nanónak nevezett, — nagyon kedves leányka volt. Igen, a tíz éves kis Nanót, fitos orrával, nagy beszédes szemével, csókos szájával, mindenki szerette.

Milyen kedves volt, mikor lilium fehér kezével rendezgette a szobát és mikor édes nevetésével vidította fel a szomorú házat!

Mindenki szerette őt, s a kis Nanó is szeretett mindenkit, de úgy senkit sem, mint Ormai Pált, az én negyedik lakótársamat. Pali gymnázista volt, együtt laktunk és közösen fi-

zettük a bért. Mert már ő is keresett, leczórákat adott, és ügyvédeknek násolgotott. Este pedig szorgalmasan tanulta az Aeneist és Cserő beszédeit, nó meg a paratticus szerkezetet és társait.

Boldogná éreztem magam ebben a társaságban. Felvidított a kis Nankaczagása, és Pali értelmes beszéde.

Mikor Jza jöttem és benyitottam a szobámba rendszeren ott találtam két egymás mellett ülve, és sugdolózza, de alig léptem t Pali már könyvnél termott nagyban darálta a reális, pális feltételeket, a hős Aeneasalandjait. Nanó pedig zavartan ülve maradt a széken és kézünkáját kapta elő. Ilyenkor eddig mindketten nagyon piros voltak, és nagy zavarral pantottak felém.

Ezzer elhatároztam, hogy megem őket. Egy napon láb-

ujjhegyen közeledtem az ajtóhoz és hallgatództam.

Halkan beszélgettek.

— Ugy-e Nanó te az én kis feleségem leszel, és szeretni fogsz, de azért már most is szeretsz. Ugy-e kis Nanóm?

— Szeretlek Palikám!

— Együtt élünk majd nekem sok sok pénzem lesz. Mert tudod én gazdag, nagyon gazdag akarok lenni! Nem fogsz elhagyni, ugy-e nem? Igérd meg!

— Nem hagylok el Palikám!

— Tudod előbb vidéken leszek, — mert hát nem lehet az ember mindjárt fővárosban tanár, — azután eljövök majd érted és te a feleségem leszel.

Szeretsz?

— Szeretlek!

— Csókolj meg hát!

Czuppantást hallottam. Mikor benyitottam a szobába, Nanó

piros arczezal, zavartan kezdett köhögni, Pali pedig, — hol Nanóra, hol pedig rám sandítva, — tanulta az Aeneist.

Ugy tettem, mintha miről sem tudnék. Czigaretát vettem elő és régyujtottam.

Másnap, hogy Palival egyedül maradtam megkérdeztem, tetszik-e neki kis Nanó?

Pali arca felragyogott.

— Hát talán szeretiis?

— Szeretem, — válaszolt pirulva.

Tetszett nekem a gyermekes felhevülés, s tovább folytattam.

— El is veszi majd feleségül?

— El.

— Más leányt talán el sem venne?

— Nem, nem, nem! kiáltott neki pirulva.

(Folytatása következik.)

